

SINDROM CAPUDER

ALEKSIJ PREGARC

Andrej Capuder je slovenski minister za kulturo. Je svojevrsten človek, in to je dejstvo. Zaseda fotelj s solidnim ogrodjem klasike in s prevleko zmernega kulturnega svetovljanstva; nihče ne more trditi, da si je ta fotelj prisvojil iz golega političnega oportunitizma. V kulturi je pač doma, vrh vsega pa je moža izbral zbor svobodnih volivcev. Zato ni pošteno, da ga kar naprej — ni važno če v njegov prid ali v škodo — tituliramo za (ne)kulturnega ministra.

Kaže, da se Slovenci nikakor ne moremo znebiti lastnega črno-belega videnja, značko, oblikovano s tem sindromom bi si

POPRAVEK

V zadnji številki (dne 7. t. m.) smo v uvodniku pomotoma napisali, da je italijanska ustava postala veljavna pred »skoraj četrt stoletjem oziroma pred 23 leti«. V resnici je temeljna listina italijanske republike postala veljavna 1. januarja 1948, to je pred več kot 43 leti. Bralcem se za pomoto opravičujemo.

(Ured.)

— preden jo ministru — lahko najprej pripeli sami ministri kritiki in oboževalci. Če je namreč z oznako »(ne)kulturni minister« kaj narobe, bo preverjala zgodovina, ko bo nekoč obravnavala prve svobodno izvoljene može po drugi svetovni vojni in prav verjetno bo zgodovinar po letu 1990 opravljal svoje delo brez tabujskih navlak kot se je to dogajalo v prejšnjih dolгих petinštiridesetih letih. Da ne bo dvoumnosti: leto 1990 je mejnik, ob katerem se končujejo zgodovinske potvorbe in zamolčevanja; zato je skrajno zmotno in pohujšljivo že zdaj trditi, da se je z ministrom Capudrom za slovensko kulturo začela doba suhih krav, da je bilo v prejšnjem režimu vendarle v tem smislu boljše, da je bila tedaj kultura primerno obravnavana itd.; saj se bodo nezadovoljneži in nestrpneži svojega ministra lahko znebili najkasneje na prihodnjih demokratičnih volitvah, če bo tako kazalo ...

Dr. Capuder je ob svojem nastopu, v težkih gospodarskih razmerah prevzel ne-hvaležno dediščino nekdanjega kulturno kulturniškega dvoumja. Med samimi ustvarjalci — tudi nekaterimi dolgoletnimi protestniki — in posameznimi skupinami so v preteklosti prevladovali tihi sporazumi, ki so bili nemalokdaj koristni, vendar v centralističnem smislu obvladovanja kulture. Ustrezno temu smislu je bil tudi razdeljen talon s privilegiji, republiški referenti za kulturo pa so seveda imeli neome-

dalje na 4. strani ■

Ob hudih nemirih v Beogradu

Proces „razdruževanja“ Slovenije se bliža višku?

Medtem ko pišemo, še ne vemo, kakšen bo dejanski razvoj dogodkov v Beogradu in v republiki Srbiji, kjer si na mestnih ulicah in trgih od sobote, 9. t. m., stojijo nasproti pristaši opozicije in vladajoče Miloševićeve večine. Prvi dan je policija zelo surovo nastopila proti demonstrantom, ki so zahtevali odstop voditeljev beograjske televizije in beograjskega radia, katerima so očitali, da predstavljata »boljševistično Bastiljo«. Dve osebi sta izgubili življenje, več desetih jih je bilo ranjenih, priprt je bil tudi predsednik najmočnejše opozicijske stranke Vuk Drašković. Predsednik zveznega predsedstva Borisav Jović pa je s samovoljnim ukrepom poslal na ulice in trge Beograda tanke in oklopna vozila, kot da bi bilo že oklicano izjemno stanje, ki pomeni, kot znano, začasno prekinitev uživanja temeljnih državljskih pravic in svoboščin.

Proti takšnemu ravnanju in proti sedanjemu stanju v republiki so nastopili študenti beograjske univerze in ob podpori mladine na sploh zasedli središče Beograda. Srbski vladi in skupščini so postavili pet zahtev, med drugim odstavev voditeljev radia in televizije, izpustitev vseh priprtih ljudi, med njimi Vuka Draškovića, odstop srbskega notranjega ministra ter imenovanje večstrankarske komisije, ki

naj ugotovi, kdo je kriv za sobotni surovi nastop policije.

Medtem je prišlo do stikov med predstavniki vlade in opozicije, tako da je prva sprejela nekatere zahteve, kot na primer odstranitev radijske in televizijske vodilne strukture ter izpustitev Vuka Draškovića. To bi kazalo, da se položaj v Beogradu postopno umirja in da se uveljavlja znano srbsko geslo »samo sloga rešuje Srbe«, se pravi, da prihaja do izraza načelo narodne enotnosti.

Toda beograjski dogodki utegnejo imeti za posledico nekaj drugega, in sicer, da utegnejo pospešiti proces »razdruževanja« Slovenije in morda tudi Hrvatske od jugoslovanske federacije. Predsednik predsedstva Jugoslavije Borisav Jović je namreč za torek, 12. t. m., sklical izredno sejo. Predsedstvo naj zaseda v svojstvu vrhovnega poveljnika oboroženih sil. Jović je ostal v manjšini, ko je hotel sklicati sejo predsedstva, na kateri bi nadaljevali z razpravo o krizi jugoslovanske federacije. Večina članov predsedstva je bila za odložitev take seje oziroma za sklicanje seje ali v Ljubljani ali v kakem drugem mestu, le v Beogradu ne. Proti zadnjemu Jovićevega ukrepu je odločno protestiral predstavnik Slovenije dr. Janez Drnovšek in tudi

dalje na 2. strani ■

Na Koroškem prebit zid pet tisoč glasov

Na Koroškem so bile v nedeljo, 10. t. m., volitve. Zanje je vladalo veliko zanimanje tudi med slovenskim prebivalstvom. Novost pa je bila v tem, da so ljudje lahko neposredno volili župana. Izvoljen je bil, kdor je prejel absolutno večino glasov. Če pa nihče ni dobil absolutne večine, bodo čez dva tedna ožje volitve med dvema najbolj uveljavljenima kandidatoma. Tako tudi Celovec ni dobil župana. Dosedanji krščanskodemokratski župan Guggenberger je prejel 45 odstotkov glasov, mladi socialist Ausserwinkler pa jih je prejel 41 odstotkov. Na splošno je v primerjavi z občinskimi volitvami pred petimi leti napredovala Haiderjeva svobodnjaška stranka. V primerjavi z zadnjimi deželnimi in parlamentarnimi volitvami pa je napredovala Ljudska stranka, nekoliko tudi socialistična.

Slovenske enotne liste so v celoti napredovale za 400 glasov in šest občinskih mandatov. Pred petimi leti so imele v skupno 21 občinah 44 svetovalcev in 4 tisoč 600 glasov. Včeraj so izvolile 50 svetovalcev in zbrale 5 tisoč 79 glasov. V Celovcu, kjer je prvič po vojni nastopala slovenska lista, pa niso prodrli. Tudi »zeleni« so tam zbrali premalo glasov za en mandat.

Slovenski svetovalci pa so bili izvoljeni tudi na drugih, vsedravnih listah. Domači kandidati na socialistični listi so bili neposredno izvoljeni za župane v občini Bilčovs, Sele, Bistrica pri Pliberku in nekaterih drugih krajih.

Ravno zadnja omenjena občina pa kaže še na eno novost včerajšnjih volitev. Obnovljene so bile namreč nekatere nekoč samostojne občine, ki so jih pred leti združili v večje enote.

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 17. marca, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Kdo je ubil zmaja?«, kriminalka (Desa Muck); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 14.40 V studiu z vami: Igor Tuta; 16.00 Šport in glasba; 17.30 V studiu z vami: Igor Tuta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 18. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Iz preteklosti v sedanost; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.40 Mešani zbor Rupa - Peč; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Otroški knjižni sejem«; 16.00 Orkester Slovenske filharmonije; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 19. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 Ženska v ospredju; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.40 Moški zbor Podgora; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Orkester Slovenske filharmonije; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 20. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Govorica telesa; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 15.50 Violinist Črtomir Šiškočič; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 21. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Slovensko denarništvo v Trstu; 9.30 Obvezna smer — vzhod; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Spoznavajmo Slovenijo; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mešani zbor iz Gorkega v Rusiji; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 22. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.30 To je življenje; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: »Barvni utrinek«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.45 Postni govori; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 23. marca, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Koncert v Slovenski filharmoniji v Ljubljani; 11.30 Ivan Cankar: Podobe iz sanj; 12.00 Režija in Kanalska dolina; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 16.00 Naši izvajalci na letošnjem tekmovalnem učencev in študentov glasbe Slovenije; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Ernst Frieder Kratochwill: »Jasna beseda Pisma«, radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Gorbačov vztraja pri referendumu

»Ali menite, da je nujno ohraniti ZSSR kot obnovljeno federacijo enakopravnih suverenih republik, ki bo v polni meri zagotovila človekove pravice in svoboščine ne glede na narodnost?« Tako se glasi vprašanje, na katerega bodo sovjetski državljani odgovarjali z »da« ali »ne« na referendumu, ki bo v nedeljo, 17. t.m. Za referendum se odločilo zavzema predsednik Mihail Gorbačov, medtem ko ga opozicija odklanja, kot ga tudi odklanjajo v vseh treh republikah ob Baltiku. Tu so namreč že imeli referendum, na katerih se je večina ljudstva izrekla za neodvisnost, to je za osamosvojitve od Moskve in odcepitve od Sovjetske zveze. Litva, Letonska in Estonka ne morejo pozabiti, da so bile pred pol stoletjem priključene sovjetski državi na temelju sporazuma med Stalinom in Hitlerjem. Tudi zato te republike zahtevajo, naj se prizna stanje, kakršno je v pogledu državne neodvisnosti in suverenosti obstajalo pred zloglasnim sporazumom, ki

je bilo dejanje nasilja. Toda tudi nekatere druge republike na ozemlju sedanje sovjetske države ugotavljajo, da se je ta oblikovala v razdobju od 1922 dalje, se pravi v času diktature.

Pred dnevi je predsednik Gorbačov poslal v objavo glavnim listom besedilo osnutka nove pogodbe med posameznimi republikami, ki sestavljajo sovjetsko državo (federacijo), s čimer je v široki javnosti nastal vtis, kot da so posamezne republike ta osnutek načelno že sprejele. Proti takšnemu ravnanju je odločno nastopil predsednik ruske federacije Jelcin, ki je dejal, da se Gorbačov laže, ko trdi, da je osnutek nove pogodbe že dobil pristanek posameznih republik. Dejstvo je, je naglasil Jelcin, da osnutek odklanjajo pribalske republike (Litva, Letonska in Estonka), Moldavija, Gruzija, Armenija in Azerbajdžan, odobrila pa ga ni niti Rusija.

Opazovalci menijo, da bo kljub nasprotovanju opozicije predlog Gorbačova prejel na referendumu večino glasov, in sicer iz preprostega razloga, ker je federativna ureditev države praviloma v skladu s koristmi tistega naroda, ki je v primerjavi z drugimi narodi številnejši in je torej večinski. Pravilna je torej ugotovitev tistih, ki pravijo, da se v mnogonacionalnih državah tako pomembna vprašanja ne morejo urejati z referendumom. Zato bi lahko trdili, da bo referendum, ki bo v Sovjetski zvezi 17. marca, v državnopravnem pogledu nič. Zahod pa teh zadev že tako malo razume, saj je globoko pod vplivom stanja v ZDA, ki so v narodnostnem pogledu bile in so še vedno topilnica narodov, ali pod vplivom francoskega pojmovanja države, ki praviloma ne priznava niti veljavnosti krajevnih avtonomij, ali pod vplivom Velike Britanije, ki ji irski problem zastira zdrave poglede na narodnostno problematiko. Spričo takšnega stanja na Zahodu je ravnanje Mihaila Gorbačova na krajši rok razumljivo, a verjetno ni perspektivno.

—o—

PISMO KARDINALA KUHARIČA

Radio Vatikan je pred dnevi poročal o pismu, ki ga je kardinal Kuharič naslovil na vernike svoje zagrebške nadškofije. V pismu kardinal, ki je tudi predsednik Jugoslovanske škofovske konference, izraža bojazen, da bi izbruhnila državljanska vojna. »Čakali smo na demokracijo, v upanju, da nam prinese svobodo, mir in pravico, piše kardinal Kuharič, smo pa priča izzi- vanjem, ki vodijo v državljanski spopad«. Kardinal poziva vernike k molitvi, da bi vodilni našli pravično rešitev za vse.

SLAVNOSTNA AKADEMIJA
NA DUNAJU OB 100-LETNICI
SMRTI F. MIKLOŠIČA

Na Dunaju je 7. t.m. bila slavnostna akademija ob 100-letnici smrti slovenskega jezikoslovca in slavista Frana Miklošiča. Miklošič je bil dekan filozofske fakultete in rektor dunajske univerze. O njegovem znanstvenem delu je spregovoril podpredsednik Avstrijske akademije znanosti Veters, ki je med drugim podčrtal, da je bil Miklošič prvi profesor slavistike na Dunaju in ustanovitelj slavističnega zavoda.

O Miklošiču kot jezikoslovcu in o njegovi pomembnosti so spregovorili še predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti Janez Milčinski, graški slavist Stanislav Hafner in član Slovenske akademije Franc Jakopin.

Slovesnosti sta se udeležila tudi predsednik slovenske vlade Peterle in minister za kulturo Capuder. Sledila je otvoritev razstave »Fran Miklošič in njegovo delo«, na kateri pa je razstavljen le del Miklošičevega opusa.

ITALIJA VELIK UVOZNIK
ENERGIJE

Italija je glede električne energije vse bolj odvisna od uvoza. V lanskem letu je uvozila za več kot 34 milijard kilovatnih ur, to je eno milijardo več kot leta 1981 in dve milijardi več kot leto prej. Italija je tako utrdila svoj položaj največjega uvoznika električne energije v okviru Skupnosti.

Proces »razdruževanja« Slovenije...

■ nadaljevanje iz 1. strani

izjavil, da ne bo več sodeloval v predsedstvu Jugoslavije. Protestiral je dalje predsednik Slovenije Kučan, ki je Jovičev ukrep označil za vmešavanje vojske v politične razmere. Zelo odločno so nastopile tudi glavne politične stranke v Sloveniji in že zahtevale skupen nastop ter ustrezne u-

krep v obrambo mlade slovenske demokracije in slovenske suverenosti.

Položaj v Sloveniji in drugod v Jugoslaviji je v trenutku, ko to pišemo, tako kočljiv, kot še nikoli prej. Za Slovenijo pa morda celo lahko rečemo, da se proces »razdruževanja« od federacije naglo bliža višku.

SSG za najmlajše

Slovensko stalno gledališče v Trstu je pripravilo igrice za svojo najmlajšo publiko. Gre za delo sodobnega francoskega avtorja Marcela Acharda z naslovom »Bi igrali z mano?« Režiser je Adrijan Rustja. Premiera je bila 12. t.m.

Zgodba, ki si jo je zamislil Marcel Achard, se dogaja v cirkusu. Vsebina je precej preprosta, a zelo živahna. V cirkusu neznanega imena, v katerem nastopajo poleg Crocksona in Rascassa še drugi klovnovi, krotilci zveri, jahalci, žonglerji in akrobati, je tudi mlada, lepa in od vseh občudovana Isabelle. Članom cirkusa se pridruži tudi gledalec - pesnik Auguste. Režiser Adrijan Rustja pravi, da je ves čar Achardovega besedila v konfrontaciji med junaki igre: vsak želi biti podoben drugemu, vsi trije pa se potegujejo za ljubezen lepe Isabelle. Ona bo izbrala pesnika, ki zna zaradi svoje prirojene občutljivosti najbolje igrati na strune ženskega srca.

Za odrsko postavitev Achardove mladinske igre je pesmi napisal Marko Kravos, uglašila pa jih je Anastazija Purič. Režiser nastopa tudi kot igralec v vlogi poštarja in sluge.

Marcel Achard je avtor številnih dramskih tekstov. Delo »Bi igrali z mano« je edina igra, namenjena otrokom. Avtor jo je napisal, da bi razveselil svojo bolno hčerko. Slovensko stalno gledališče je v sezoni 1964-65 že uprizorilo eno izmed Achardovih del, in sicer komedijo »Jean de la lune«, v kateri je imel glavno vlogo prav Adrijan Rustja, ki se je sedaj ponovno srečal s tem dramatikom, tokrat v vlogi režiserja.

Sindrom Capuder

■ nadaljevanje iz 1. strani

jen vpliv na kulturno politiko; dovoljeva'i so in s kulturniškimi drobtinami financirali in dopuščali t.i. alternativno kulturo ter ustvarjali iluzijo o neznanški slovenski kulturni prodornosti v svet itd.; seveda ni skoraj nihče pomislil na dolge sive lise, ki so zaznamovale t.i. slovenski kulturni pros'or, od koder so prihajale informacije skoro zgolj od zaupnikov tedanje vladavine ..

Dr. Capuder je radikalno posegel v to dogajanje, ločiti skuša zrna od plev, in ker ni prišel na oblast z enostavnim sog'asjem dviganja rok — kot se je to dogajalo s kulturnimi referenti ZKS ali SZDL — sta njegova odgovornost in merodajnost pač drugačne vrste. Zaenkrat pa mu nihče ne more očitati osebne nepoštenosti, nikakor ne moremo kazati s prstom nanj, češ da rrviligira te ali one, ali da se hvalisa z rekerterimi pomembnimi dosežki. Bori se za ovrednotenje kulturne dediščine in za reprezentativno narodno kulturo, to pa je naša pristna slovenska vizitka za Evropo; hkrati pa skuša odpraviti sivo lisasta slovenska območja. Da se zdaj marsikaj vrednega izgubi po poti, je razumljivo, vendar ne bi vse to pripisoval ministromi »dozdevni« občutljivosti in topoglavosti. Malha je prazna, pretežni del njene vsebine pa so pobrali tisti, ki danes prizadevno maha'jo s praporom »Evropa zdaj!«. Tudi ta lahko'nost je pravi slovenski sindrom.

V DSI srečanje s predstavniki DEMOSA

Društvo slovenskih izobražencev je v ponedeljek, 11. t.m., priredilo srečanje s predstavniki Demosove koalicije iz goriškega in koprškega območja. Povabilu so se odzvali: Zvonko Grahek, ki je tudi župan v Izoli in Edvard Stanič (predstavnika Slovenskih krščanskih demokratov), Vinko Zalar in Janez Vuk (Slovenska demokratična zveza), Valentin Cencič (Slovenska kmečka zveza - Ljudska stranka) in Zorko Pelikan (Socialdemokratska stranka Slovenije).

Gostje so načeli številna vprašanja in omenili težave, na katere je naletel Demos predvsem v obmejnem pasu, kjer je, kot je znano, ta koalicija doživela manjši volilni uspeh kot drugod po Sloveniji. Načeloma so se vsi strinjali z ugotovitvijo, da je treba to dejstvo pripisati predvsem dogodkom iz naše polpretekle zgodovine. Koper, Piran, Izolo in Novo Gorico so namreč bivši oblastniki poselili s prebivalstvom, ki ni bilo avtohtono. Režim jim je omogočil službo, stanovanje, socialno napredovanje in zato ni nič čudnega, da so se na volitvah raje izrekli za »prenovitelje«. Po okoliških vaseh pa je Demosova koalicija dosegla pravi uspeh.

Predstavniki Demosa so na ponedeljkovem večeru v DSI opozorili prisotne tudi na dejstva, ki trenutno še hromijo proces demokratizacije na Koprskem in Goriškem. Državna uprava, podjetja, banke, šole in razne druge ustanove so še vedno v rokah »dedičev« bivšega režima. To velja tudi za tisk, so poudarili, saj večkrat nepristransko poroča o dogodkih, ki zadevajo Demos in o njegovih pobudah.

Kljub objektivnim težavam, v katerih se trenutno nahaja Slovenija, pa so se gostje DSI optimistično izrazili glede njene bodočnosti. Poudarili so, da so bili do sedaj že doseženi pomembni rezultati in da se bo stanje gotovo izboljšalo. Pri ljudeh pa bo treba odpraviti strah, ki je še posebno značilen za prebivalce obmejnega pasu Slovenije. Glede na to, da so nekateri živeli skoraj dve desetletji pod eno in 50 let pod drugo diktaturo, je ta občutek ogroženosti popolnoma razumljiv.

Večer v Društvu slovenskih izobražencev se je zaključil z razgibano razpravo in izmenjavo mnenj med predstavniki Demosa in poslušalci.

—o—

SESTANEK SLOVENSKE SKUPNOSTI

Slovenska skupnost prireja v soboto, 16. t.m., ob 15.30 v prostorih Kulturnega doma na Colu sestanek pokrajinskih organov in ožjih sodelavcev. Vabljeni so vsi, ki se zanimajo za delovanje Ssk in se želijo aktivneje vključiti ter s svojim delom in idejami prispevati k rasti stranke. Srečanje je nekakšna predpriprava na bližajoči se pokrajinski kongres Slovenske skupnosti.

Na dnevnem redu je med drugim razprava o dosedanjem delu stranke, njenih prizadevanjih na raznih področjih, ki zadevajo slovensko manjšino v Italiji, govora bo o organizaciji Ssk in še marsičem. Vsi udeleženci bodo imeli možnost, da predstavijo svoje nove ideje in zamisli.

PROTESTNA PROSLAVA NA OBMOČJU T8

Tržaška Skupina za varstvo okolja prireja v soboto, 30. marca, ob 16. uri, protestno »proslavo«, ki bo potekala na delovišču območja T8, na katerem gradijo sinhrotron. Omenjena skupina je teh 50 hektarov razlaščne zemlje pred dvema letoma posvetila Chicu Mendesu, ki je zaradi svojega zavzetega boja proti uničevanju amaconskega pragozda izgubil življenje. Na poziv mednarodnega združenja »Survival International« je tržaška Skupina za varstvo okolja posvetila temu pogumnemu naravovarstveniku tudi ogroženo območje na našem Krasu.

NOVI KOMISAR

Ministrstvo za javno šolstvo je imenovalo novega komisarja, ki naj vodi zavod za slepce Rittmeyer v Barkovljah. To je deželni predsednik Zveze slepcev in nekdanji goriški krščansko-demokratski deželni svetovalec Silvano Pagura.

TRESLA SE JE GORA...

Stanje v tržaški občinski in pokrajinski upravi je ostalo takšno, kakršno je bilo pred odstopom župana Richettija in predsednika pokrajine Crozzolija. Oba sta preklicala odstop, tako da ni prišlo do napovedane in dogovorjene zamenjave med Krščansko demokracijo in socialistično stranko. Prva bi morala dobiti predsednika v pokrajini, druga pa župana v tržaški občini. Prav socialisti pa so v poslednjem trenutku pozvali župana in predsednika, naj prekličeta odstop. Z njunim odstopom bi se morala kriza tudi zaključiti, njun mandat pa naj bi se nadaljeval do rednega izteka (sredi prihodnjega leta).

S stališča slovenske narodne manjšine moramo predvsem ugotoviti, da se ni uresničila napoved, po kateri bi »zamenjava« imela za posledico, da bi se petstrankarska

večina razširila na Slovensko skupnost. Ta je zaradi veta socialistične stranke od leta 1987 odrinjena od večine. Ssk bi vstopila v novo šeststrankarsko večino, če bi bili sprejeti njeni pogoji (tikali so se predvsem odnosov med obema narodoma). Zaradi ohranitve dosedanjega stanja v obeh upravah pa je Ssk ostala v opoziciji kot doslej.

Poznavalci razmer pravijo, da je vse ostalo pri starem zaradi hudih notranjih sporov in razhajanj tako v socialistični kot krščansko-demokratski stranki. Posamezne struje in strankini veljaki se pripravljajo na prihodnje volitve oziroma na strankine kongrese in verjetno nimajo preveč časa za resne upravne zadeve. Če to ustreza resnici, seveda lahko že govorimo o hudi degeneraciji demokracije, kar se utegne krepko maščevati.

UMRL JE ZNAN KMEČKI GOSPODAR

Minilo je le nekaj dni, odkar smo na pokopališču v Mavhinjah položili v grob zanega kmetovalca in gospodarja Venceslava Legišo iz Mavhinj, ko je v soboto, 9. t. m., legel v grob na istem pokopališču prav tako znani in ugledni kmečki gospodar iz Cerovelj Ivan Antonič. Na njegovi zadnji poti ga je pospremila velika množica prijateljev in znancev, ki se je na ta način hotela pokloniti njegovemu spominu.

V mavhinjski cerkvi in na pokopališču je pogrebni obred opravil župnik dr. Markuža, pevski zbor Fantje izpod Grmade pa je zapel več žalostink. Ob odprtju grobu se je od rajnega Ivana poslovil tajnik sekcije Slovenske skupnosti Antek Terčon, ki je med drugim poudaril, da je bil pokojnik ne samo zgleden kmečki gospodar, temveč se je živo zanimal tudi za dogajanje v vasi in občini ter ni nikdar odrekel dobrega na sveta in pomoči. Bil je več let v vodstvu sekcije Ssk za občino Devin Nabrežina ter tudi predsednik prvega sosveta za Cerovlje in Mavhinje.

Naj mu bo lahka domača zemlja. Otrokom in vsem sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

BREZIGARJEV ZAKONSKI PREDLOG ZA UREDITEV JUSARSKIH ZADEV

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar je v četrtek, 7. t. m., predstavil svoj zakonski predlog za ureditev jusarskih zadev, ki ga je v začetku meseca predložil deželnemu svetu. Srečanje je potekalo v dvorani Hranilnice in posojilnice na Opčinah, priredilo pa ga je deželno tajništvo Ssk v sodelovanju z openskim jusarskim odborom.

Brezigarjev zakonski predlog je sad vztrajnih prizadevanj samih jusarskih odborov. Njihov položaj je namreč izredno nejasen: izvoljeni so bili sicer za to, da bi upravljali jusarsko imovino, te svoje naloge pa ne morejo izpolnjevati, ker preprosto ni zakonov, ki bi določali njihove pristojnosti.

Kot je na četrtkovem srečanju povedal Bojan Brezigar, je njegov zakonski predlog v bistvu predelava normativa, ki je že veljavna v avtonomni pokrajini Trident. Osnutek obsega 30 členov. Jusarskim odborom priznava pristojnost polnopravnega upravljanja jusarskih imovin v soglasju z deželno upravo, natančneje določa sestavo in delovanje jusarskih odborov pa tudi upravljanje jusarske imovine. Treba je še povedati, da Brezigarjev predlog odvzema vsakršno vlogo občinskim upravam pri vodenju jusarskih zadev. Za ta vprašanja so namreč pristojni le jusarski odbori in deželna uprava.

SENATOR SPETIČ V ODBORU ZA VPRAŠANJA ES

Slovenski senator Stojan Spetič, izvoljen na listi bivše KPI, se ni pridružil Demokratični stranki levice in je zdaj podpredsednik senatne skupine preostalih komunistov. Te dni je bil imenovan v Odbor za vprašanja Evropske skupnosti.

Bojan Brezigar v Rimu v korist manjšin

Deželni svetovalec Slovenske skupnosti Bojan Brezigar, ki je tudi predsednik deželne svetovalske komisije za kulturo, se je pred dnevi udeležil v Rimu X. vsedravnega kongresa Združenja sveta evropskih občin in dežel. V svojem posegu je poudaril, kako obstaja nevarnost, da se v Evropski skupnosti pozabi na večjezikovni značaj evropske kulture. Bliža se leto 1993, ko bodo v Evropski skupnosti padle vse pregrade ter se bodo odtlej prosto gibali ljudje, blago in kapitali, vendar prav gospodarski napredek vsebuje — je naglasil Brezigar — hudo grožnjo za kulturo v Evropi. Ameriški televizijski filmi in japonske risanke prav gotovo ne morejo biti osnova za evropsko kulturo. Raba angleškega jezika v »boljši« evropski družbi pa jasno kaže, kako izginjajo vrednote, ki predstavljajo temelj evropske kulture.

Italija je tista država, je še naglasil slovenski predstavnik — ki ima med vsemi ostalimi evropskimi državami največje število jezikovnih manjšin, in sicer kar dvanajst. Zato so problemi teh manjšin prisotni v mnogih občinah, pokrajinah in deželah. Združenje sveta evropskih občin in dežel je naredilo svojo dolžnost, ko je — je nadaljeval Brezigar — v evropskem parlamentu vložilo listino o pravicah manjšin, hkrati pa sprožilo vrsto ustreznih pobud na krajevni, vsedravnini in mednarodni ravni.

Dežele, občine in pokrajine imajo zdaj pred seboj najtežje delo: začeti morajo z uresničevanjem pobud v korist manjšin. V tej zvezi ne moremo mimo ugotovitve — je še dejal Bojan Brezigar — da že leta ležijo v predalih rimskega parlamenta zakonski predlogi v korist manjšin, italijanski zunanji minister pa hiti predstavljati v Københavnu Listino o zaščiti jezikovnih manjšin.

Krajevne ustanove in dežele bi morale izkoristiti trenutek, ko se v skladu z zakonom šte. 142 iz lanskega junija sprejema-

jo statuti občin in pokrajin. Statuti nudijo odlično priložnost za ureditev tudi manjšinskih zadev, zato je treba to priložnost primerno izkoristiti in zaščititi ter ovrednotiti manjšinske pravice in manjšinske značilnosti. V deželi Furlaniji Julijski krajini bi se lahko v statute vključili ukrepi za tesnejše sodelovanje s krajevnimi ustanovami sosedne Slovenije, kjer je slovenščina uradni jezik. Aktualno je prav tako vprašanje Albancev, saj je v Italiji nekaj desetih občin, katerih prebivalstvo je al-

Zveza cerkvenih pevskih zborov priredi
revijo otroških in mladinskih zborov

PESEM MLADIH

v nedeljo, 17. marca, ob 17. uri v Kulturnem domu v Trstu.

banskega jezika. Silno modro bi bilo, če bi to prebivalstvo pomagalo pri reševanju problemov, ki so nastali s prihodom množice beguncev in prebežnikov iz sosedne Albanije.

Slovenija in Albanija nista članici Evropske skupnosti, vendar bi pobude, usmerjene v prihodnost, v kulturnem pogledu gotovo pomenile predhodno vključevanje v širok proces evropske integracije.

—o—

V KORIST MLADIH NA GORIŠKEM

Goriški pokrajinski odbornik za šolstvo in mladinsko problematiko dr. Mirko Špacapan je v četrtek, 7. t. m., na tiskovni konferenci v pokrajinski palači predstavil več pobud svoje uprave v korist mladih. Skupni naslov posegov je »Pokrajina mladi 91«. Med drugim je povedal, da je goriška pokrajina podprla pobudo mladih, ki so začeli izdajati list »Informagiovane«. List poroča o dogajanju v Gorici, Novi Gorici in goriški pokrajini.

Iz delovanja prosvetnega društva Podgora

Prosvetno društvo Podgora je v soboto, 2. marca, in v soboto, 9. marca, priredilo dva večera z naslovom »Bevk pripoveduje o Bevku«, na katerih so sodelovali recitatorji dramske skupine in otroci mladinskega zbora z originalnimi prizori, mešani pevski zbor, ki ga vodi Mirko Špacapan, pa je prireditev dopolnil z Bevkovimi pesmi, ki so bile uglasbene za to priložnost. Tudi mladinski zbor podgorskega društva je zapel nekaj pesmi na besedilo Franceta Bevka, ki so bile prvič izvedene. Besedilo, prizore in glasbo je smotrno povežala v skladno enoto Lidija Jarc.

Na obeh večerih je o Bevku spregovoril Janez Povše ter orisal zlasti njegovo simpatičnost in kulturni pomen za vso Primorsko, obenem pa poštenost, kljub politično spornim odločitvam v tedanjem času. Poudaril pa je tudi pomen majhnih narodov in krajevnih prireditev, ki so pomembne za skupno rast.

Na Plešivem je nastopil tudi domači otroški pevski zbor pod vodstvom Tanje Ku-

štrin, kot gost z Dunaja pa pisateljica in pesnica Milena Merlak, ki je prebrala dve svoji pesmi in črtico, iz katerih je izžarevala ljubezen do svojega naroda in zemlje, do kmečkih ljudi in do Stvarnika.

Oba večera sta potekala v res lepem vzdušju, kot med prijatelji, in Prešernova Zdravljica je ob zaključku predstav podčrtala veljavo sporočila celotne prireditve.

Društvu »Podgora« je tako uspelo domiselno kulturno obogatiti bodisi nastopajoče člane kot številno občinstvo, ki je sledilo prireditvi, s proslavo na Plešivem pa je oživilo prirejanje slovenskega kulturnega praznika na tem koncu Goriških Brd.

—o—

V Kulturnem domu v Gorici (Ul. Brass 20) je vse do 17. t. m. odprta razstava goriške slikarke Marije Grazie Peršolja. Urnik razstave je naslednji: ob delavnikih od 10. do 13. ure in od 16. do 18. ure. Ob sobotah in praznikih zaprto. Pobudnik razstave je Upravni odbor Kulturnega doma v Gorici.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Bogata vsebina 115. številke Primorskih srečanj

Pred kratkim je v Novi Gorici izšla 115. številka revije za družboslovje in kulturo Primorska srečanja. Revija je vsebinsko zelo bogata in vsestransko zanimiva, saj vsebuje številne prispevke in raziskave s področja književnosti, gospodarstva, zgodovine, politike, sociologije itd. Obenem je opremljena s številnimi pesniškimi in proznimi prispevki.

Profesor Lucijan Vuga, predavatelj na Fakulteti za strojništvo v Ljubljani, obenem pa pesnik in pisatelj, piše v svojem članku o »državnem udaru«, kot ga sam imenuje, leta 1989, ko je slovenska vlada, v stiskah grozečih izrednih razmer in v nemarnosti skupščinskih delegatov spričo pospešenega postopka sprejemanja zakonov, na mah centralizirala Slovenijo. Ta proces se še danes nadaljuje, piše Vuga, saj so pri določanju narodno pomembnih institucij praviloma pristojni sedeži v Ljubljani, za tolažbo še v Mariboru, za druga mesta pa ostane bolj malo. Avtor članka opozarja, da se morajo regije zoperstaviti centralizaciji. Politiki morajo pač računati tudi z »regionalizmom«, če hočemo ta pojav tako imenovati, ki ga ljudje politično čutijo in artikulirajo.

Zgodovinarica Metka Lovrič iz Nove Gorice pa v svojem prispevku razmišlja o tem, ali so avtonomne skupine lahko ključ do večje produktivnosti. Avtorica analizira vzroke neuspešnosti gospodarske reforme v Jugoslaviji. O Sloveniji piše, da je v izrazitem zaostajanju na področju infrastrukture in difuzije sodobnih tehnologij in znanj, ima pa na drugi strani določeno prednost na področju osnovne izobrazbe ljudi. Vendar, če ne bo v kratkem času odpravila zaostankov, ne bo mogla v devetdesetih letih izkoristiti prednosti, ki jih ima na področju izobrazbe. Lovričeva vsekakor priporoča uvedbo t.i. avtonomnih delovnih skupin, seveda še zdaleč ne takšnih, kakršne so bile v veljavi v dosedanem samoupravnem sistemu. Ta je bil neučinkovit predvsem zato, ker so ga razvijali s formalnega, ideološkega

vidika, ne pa glede na njegovo dejansko funkcionalnost in učinkovitost.

S sodobnimi spremembami se samoupravljanje v dosedanji obliki ukinja oziroma praktično odpravlja. Strokovnjaki pa menijo, zaključuje Lovričeva, da morajo vsekakor obstajati organizacije zaposlenih, ki jih mora podjetje upoštevati, saj drugače obstaja nevarnost, da bo sociološka organizacija podjetja zdrsnila na raven, na kateri so bila kapitalistična podjetja po drugi svetovni vojni.

V rubriki »Predstavljamo primorske strokovnjake« velja omeniti intervju, ki ga je slavist Bojan Bratina iz Nove Gorice napravil z rektorjem devinskega Zavoda združenega sveta Davidom Sutcliffom o namenu, pomenu in izobrazbi, ki jo nudi ta svojevrstna mednarodna šola.

Daljši članek je posvečen goriškemu Kinoatleju, ki je imel letos odmev tudi v italijanskem svetu. Med italijansko filmsko kritiko je namreč vzbudil radovednost za slovenski film in mu odprl okno v svet. Zgodovinar Andrej Vovko piše v najnovejši številki Primorskih srečanj o svojem pokojnem dedu dr. Joži Lovrenčiču, pesniku, pisatelju ter kulturnem in javnem delavcu, ki ga je povojna oblast v Sloveniji obsodila na 45-letno pozabo in se je šele po svoji smrti »vrnil« v Slovenijo, v svoj rodni Kred, kjer so mu odkrili spominsko ploščo.

Med recenzijami naj ob koncu omenimo zapis Željka Kumarja, ki analizira knjigo zgodovinarja Jožka Šavlija z naslovom: »Slovenska država Karantanija«. Delo je izšlo lani v Kopru. V njej nam avtor, na podlagi natančno dokumentiranih

zgodovinskih podatkov, dokazuje, da ima suverenost Slovenije svoje korenine v preteklosti. Znanstveni prispevki dr. Šavlija, piše Kumar, prihajajo kot naročeni v sedanjem izredno kritičnem času našega iskanja poti iz anarhičnih in brezizhodnih razmer na Balkanu. Na tem našem razpotju moramo premagati mnoge zunanje ovire, ki so temeljnega pomena, toda bolj bistvene so naše notranje zavore oziroma naš strah pred osamosvojitvijo, ki mu še nismo kos po stoletjih odvisnosti in zato nihamo in iščemo čim boljšega gospodarja. Tudi Šavlijeva knjiga, zaključuje avtor recenzije, dokazuje, da smo državotvoren narod in da mora kot tak ohraniti pokončno držo. Brez narodove samostojnosti namreč tudi posameznik ni svoboden.

BROŠURA O VIPAVSKI DOLINI

V Pilonovi galeriji v Ajdovščini so v petek, 8. marca, predstavili novo brošuro, posvečeno za zanimivostim Vipavske doline. Namenjena je predvsem turistom, a posredno vsem, ki se zanimajo za lepote slovenske domovine. Besedilo za to knjižico je napisal pesnik in član Predsedstva Slovenije Ciril Zlobec, izredno zanimive fotografske posnetke pa je prispeval Joco Žnidaršič. Nova brošura ima naslov »Vipavska dolina — mali slovenski Eden«. Izšla je v deset tisoč izvodih v slovenščini; v italijanskem in angleškem jeziku pa so jo natisnili v pet tisoč izvodih.

ANDREJ KOSIČ V GALERIJ

KATOLIŠKE KNJIGARNE

Galerija Katoliške knjigarne v Gorici nadaljuje z izvajanjem programa, ki si ga je bila začrtala pred nekaj meseci. V soboto, 9. t.m., je razstavo svojih del (akvarelov) odprl goriški slikar Andrej Kosič. Po uvodnih besedah predstavnika uprave Katoliške knjigarne Igorja Černica je o delu in liku slikarja Andreja Kosiča spregovorila Nives Marvin, umetnostni kritik.

Razstava je odprta med rednim delovnim urnikom Katoliške knjigarne.

Ljubljanska Drama na Dunaju

Ljubljanska Drama se je 20. februarja s Taborijevo trpkim farso »Mein Kampf« pojavila tako rekoč na kraju dogajanja, saj bi od odra dunajskega kulturnega središča Akzent, v katerem so slovenski gledališki umetniki gostovali, lahko skorajda peš prišel do nekdanjega zavetišča za revne samske moške, kjer je Hitler kot neuspeš študent slikarstva dalj časa stanoval med Židi, socialnimi revolucionarji in klošarji. Slovenska varianta Taborijeve odrske farse »Mein Kampf« v režiji Zarka Petana je vseskozi uspešna realizacija heterogenih gledaliških idej tega leta 1914 v Budimpešti rojenega židovskega gledališčenika, čigar oče je moral umreti v Auschwitzu. Kar najbolj presenetli, je Taborijev zorni kot, ki za grozljivo pošastnostjo dogajanja odkrije pri vseh protagonistih — torej tudi pri zmedenem, obremenjenem, agresivnem, zakompleksiranem mlademu Hitlerju — vrsto čisto človeških lastnosti in slabosti. »Mali Hitler v nas« je namreč neki splošnejši evropski pojav, ki v vsakem drugačem, tujem, posebnem človeku vidi nevarnost za zdravi razvoj naroda in družbe, to pa so tudi tista negativna izhodišča, ki jim je Hitler sledil pri pisanju knjige »Mein Kampf« (Moj boj). Taborijeva farsa, ki so jo v posebni nemški inačici že pred časom prikazali na Dunaju, je v bistvu moderni odrski apel proti morilcem narodov, zagovor humanizma in svobodno iskanje Boga, judovskega, krščanskega ali katerega koli druge-

ga. Fantazmagorija o trikotniku med Adolfom Hitlerjem, dunajskim načrtovalcem izraelskega cionizma Herzlom in Smrtno Koso netolerance je še vedno aktualni memento za Tukaj in Zdaj. Aleš Valič se je po mnenju nekaterih dunajskih poznavalcev gledališča učinkoviteje približal Adolfu Hitlerju kot njegov avstrijski kolega v dunajski nemški varianti. Uspešni so bili tudi Ivo Ban kot Herzl, Boris Juh kot Lobkowitz, Saša Pavček kot ljubeznivo nalivna dunajska Gretchen in Iva Zupančič kot Gospa Smrt, prepričala pa je tudi scenografija Karin Košak. Škoda, da je dunajska javnost to zanimivo predstavo Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane skorajda popolnoma zaobšla. Morda tudi zaradi tujega jezika, tako da so bili Slovenci s svojo študijo o Hitlerju na Dunaju tako rekoč sami med sabo.

Vsekakor so bili Slovenci v zadnjem času na Dunaju večkrat v gostéh. Režiser igre »Mein Kampf« Zarko Petan je doživel v jugoslovanskem kulturnem in informacijskem centru lepo predstavitev nemške izdaje svojih aforizmov »Mnogi današnji gospodje so bili včeraj še tovariši«, ki je izšla pri založbi Styria v Gradcu. 14. februarja pa je dunajsko slovensko kulturno društvo »Ivan Cankar« priredilo uspelo Prešernovo proslavo s koncertom ljubljanskega okteta in slavnostnim govorom pisatelja Andreja Blatnika.

Lev Detela

Evangeliji na kasetah

Tiskovno društvo »Ognjišče«, ki izdaja v Kopru istoimensko revijo, in založba Corona iz Ljubljane sta se odločila za izredno pobudo. V prihodnjih dneh (vsekakor pred Veliko nočjo), bo izšlo celotno besedilo štirih evangelijev na dvanajstih kasetah. Mojstri slovenske govornice besede, gledališki igralci Janez Albrecht, Danilo Benedičič, Tone Gogala, Boris Kralj, Ivanka Mežan in Milena Zupančič so pod vodstvom režiserja Marka Sosiča z Opčin podali evangeljsko besedilo, ki ga bomo Slovenci, v tišini svojih domov lahko poslušali tako, kot je izšlo v zadnjem prevodu leta 1984, ko so s to izdajo počastili spomin na 400-letnico izida Dalmatinove Biblije.

Izvirno glasbo je za priložnost napisal in posnel Jani Golob, zahtevno snemalsko in montažno delo pa je mojstrsko opravila letošnja nagrajenka Prešernovega sklada Metka Rojc.

Vsekakor gre za zanimivo in originalno pobudo, ki bo, kot kaže, doživela topel sprejem med slovenskim ljudstvom.

S TRŽAŠKEGA

DELEGACIJA ITALIJANSKE MANJŠINE V RIMU

Na zunanjem ministrstvu v Rimu je bilo 8. t.m. srečanje z zastopniki italijanske manjšine v Jugoslaviji. Vodil ga je namestnik šefa kabineta zunanjega ministra De Michelisa Grafini, prisoten pa je bil tudi italijanski veleposlanik v Beogradu Vento.

Kot je poročala agencija ANSA, so to srečanje na visoki ravni omogočili procesi demokratizacije znotraj italijanske manjšine v Istri in na Reki. Prišlo je do demokratskih volitev znotraj narodnostne skupnosti, v Rimu pa sta jo zastopala predsednik Konstituante skupnosti Italijanov Antonio Borme in predsednik njenega izvršnega odbora Maurizio Tremul. Poudarila sta zlasti zahteve po pravnem priznanju manjšine in njene prisotnosti na teritoriju. Razgovor je bil posvečen naporom za izpolnitev mednarodnih zaščitnih določil in za doseg enakega ravnanja z manjšino v Sloveniji in na Hrvaškem. Dalje so razpravljali o gospodarski osnovi za življenje manjšine, o verskih, kulturnih in drugih vidikih, kot tudi o vprašanju dvojnega državljanstva.

O vsem tem se bo skupni razgovor zastopnikov italijanskega zunanjega ministrstva in italijanske manjšine nadaljeval meseca maja v Kopru.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Marcel Achard

BI IGRALI Z MANO?

Režija Adrijan Rustja

v petek, 15. t.m., ob 10.45 - v soboto, 16. t.m. ob 10.30 - v torek, 19. t.m., ob 10. uri.

PROSLAVA NA TRGU UNITA

V soboto, 9. marca, je družbeno politično društvo Edinost priredilo na Trgu Unità v Trstu proslavo ob 130-letnici ustanovitve prvega sedeža Slovenske čitalnice. Pokrovitelja srečanja sta bila Svet slovenskih organizacij in Slovenska kulturno gospodarska zveza. Proslavo je popestril nastop Dekliške pevske skupine Vesela pomlad z Opčin pod vodstvom dirigenta Franca Pohajača. Prof. Samo Pahor je prisotne opozoril na pomen tega društva, ki je slovenskim meščanom nudilo možnost, da se združujejo v slovenskem ambientu. Njegov obstoj prav v srcu mesta je vzbujal tudi ponos naših ljudi kmečko-delavskega stanu iz okoliških vasi, utrdil jih je v prepričanju, da je njihov jezik enakovreden italijanskemu.

Kot vedno, ko gre za slovenske pobude, so organizatorji tudi tokrat imeli težave z občino. Njihovo prošnjo za zasedbo javnega zemljišča (Trg Unità) so jim sprva odbili. Dogodek namreč po njihovi oceni ni bil dovolj pomemben.

NOVI KVESTOR V TRSTU

V Trstu je nastopil službo novi kvestor. To je 60-letni Alfredo Lazzerini, ki je doma iz pokrajine Avellino in je doslej služboval v Potenzi. Nasledil je Renata Servidia. Novi kvestor je med drugim deset let delal v političnem oddelku rimske kvesture, v letih 1980-81 je tudi vodil tamkajšnji Digos. Naslednje leto je stopil v vrste protiteroristične tajne službe Ucigos. V tem času je sodeloval pri osvoboditvi ameriškega generala Doziera, ki so ga ugrabili rdeči brigadisti, in pa pri preiskavih beneškega sodnika Cassona o atentatu v Petovljah. Leta 1988 je postal kvestor v Potenzi.

Dragocena...

■ nadaljevanje s 3. strani

skavti delujejo na Tržaškem že »blizu štirideset let in so torej po neprekinjenem delu najstarejši izraz skavtskega gibanja med Slovenci«. Jevnikar poudarja, da je Slovenska zamejska skavtska organizacija najmnogičnejša mladinska vzgojna organizacija na Tržaškem in Goriškem in da jo v sedanjih oblikah poznamo od leta 1976, ko so se združile do takrat ločene organizacije.

Slovenski skavtizem na Koroškem pa je povezan z ustanovitvijo državne gimnazije za Slovence v Celovcu. Skavti in skavtinje na Koroškem so leta 1990 izstopili iz avstrijske zveze in se samostojno registrirali. Zadnji odstavek je Jevnikar posvetil nastanku Zveze slovenskih katoliških skavtinj in skavtov v Sloveniji, s katero je marca 1990 tudi javno in uradno ponovno zaživel skavtizem na Slovenskem.

Dolgoletni starosta slovenskih tabornikov v Italiji Milan Pahor je za brošuro napisal prikaz delovanja te mladinske organizacije, ki je formalno nastala leta 1954, čeprav segajo zametki taborniškega delovanja na Tržaškem v leto 1949.

Po krajšem slovenskem in angleškem povzetku vsebine sta urednika Mira Grašič in Marjan Matjašič iz bogatega fotografskega gradiva, ki bogati mariborsko razstavo, izbrala nekaj najpomembnejših zgodovinskih posnetkov o življenju in delovanju skavtov oziroma gozdovnikov in tabornikov na Slovenskem. Med posnetki je tudi slika o zaključni slovesnosti na 2. slovenskem zamejskem jamboreju leta 1979 v Logu pod Mangartom.

Vsekakor gre za dragoceno knjižico, ki priča o bogatem delovanju omenjenih mladinskih organizacij. Sestavljalca razstave, urednika kataloga Grašičeva in Matjašič, napovedujeta izid obsežnejše in tehtnejše zgodovinske knjige o istem argumentu.

France Bevk HUDA URA

XV.

Otipal je harmoniko in jo zgrabil s strastjo, kakor da se hoče iz tegobe rešiti v godbo. Prsti so mu krčevito zaplesali po gumbih. Harmonika je zapela.

14.

Godbo so pozdravili s smehom. Mize so odnesli v vežo, vino so postavili na okna. Izba je bila skoraj prazna. Možje in žene so posedli po klopih ob steni. Dekleta so se stiskala ob kamri, šarila z rokami po belih predpasnikih in se nasmihala. Fantje so se gnetli ob vratih. Klobuke so si bili pomaknili na ušesa, čez obraze se jim je razlezel širok nasmeh.

Že je pristopil prvi k dekletu, ki mu je bilo najbolj pri srcu. Zavrtela sta se prva dva para. Za njima drugi. Luč pod stropom se je rahlo zibala, plamen v nji je podrhteval. Od pritrkovanja s petami se je tresla vsa hiša. Novih plesov, ki so jih zanesli iz mesta, niso marali, niso bili za slovensko kri. Hotelo se jim je divjega starega plesa, ki so se mu vdali z vroč strastjo. Hopsasa, hopsasa! Med fante in dekleta se je bila pomešala tudi mlada vdova, ki je bila prav zadnjo nedeljo odložila črno ruto. Nekdo je polglasno zaukal.

Mohor je mrtvo strmel nekam v klop, nategoval in stiskal harmoniko, iz katere

je vrela poskočnica po napevu: »Kako te imam rada, Ma-ti-i-ja!« Toda glasovi se kdaj pa kdaj niso ujemali s poskočnico. Bilo je, kakor da se v osnovno melodijo primešava napev, ki ni od tega sveta. Mohor ni prisluškoval svoji godbi. Tudi ne pritrkovanju petá, šumu ženskih kril, šepetanju plesavcev, razgovorom, ki so se pletli ob stenah. Prisluškoval je nekam v svojo notranjost.

Spomnil se je mladosti, svojih pastirskih dni. Nekoč je bil zašel v sotesko, kjer teče potok med skalami in se v ozki strugi izgublja v neznano globino. Na nekem mestu se potaplja tako globoko, da ga ni videti. Mohor je bil legel na trebuh na rob skale in gledal nizzdol. Tja doli ni posijalo sonce, v večnem mraku je komaj komaj razločil blesk temne vode, ki je zamolklo grgrala in šumela. Kaj se godi v tisti globini? Čemu ga je, dečka, mučilo tako vprašanje? Če bi večno ležal na tistem mestu, bi tega ne mogel razvozlati. Če bi se spuстил v nižino, bi se več živ ne povrnil.

Ob tem spominu se je zdrznil in nagnil glavo. Harmonika je utihnila. Le za trenutek. Komaj so se plesavci ustavili, že so mu prsti znova hiteli po belih gumbih. Prisluhnil je, da bi ujel pritrkavanje Zalkinih nog, šum njenega krila, njeno besedo ali njen smeh. Nič. Bilo mu je, kakor da

se mu dekle ni pogreznilo le v temo, ampak tudi v vesoljno tihoto. Zaslišal je Pavleta. Mrtev pogled mu je krožil ob stenah, da bi ujel Tineta. Kje je? Nato je nagnil obraz v harmoniko, prsti so mu tekli ko mrzlični, telo se mu je rahlo pozibavalo v taktu, poteze na obrazu so se mu krčevito premikale.

Tine je bil med fanti edini, ki ni plesal. Sedel je blizu vrat, roke je bil oslonil ob klop, kakor da se namerava vsak trenutek dvigniti. Obraz mu je bil uprt v tla, oči so mu izpod čela motrile plesavce. Prcko lic mu je bil legel prorogljiv nasmeh. Kdaj pa kdaj je mislil oditi, a je vsakokrat obsedel. Bil je nekam bridko iztreznjen. Za golenico mu je počival nož, a ni imel moči, da bi ga izdril in ga zagnal skozi okno. Zdaj pa zdaj je lovil z očmi Zalko; ujel jo je, a mu je vselej zopet izginila v gneči. Ko je bila prvič priplesala mimo njega, ga je pogledala pol boječe, a pol očitajoče. Le naj! In vendar ... Če je v Mohorju umirala misel nanjo, se v njem še ni odločilo. Mrzil je Pavleta, nje še ni mogel do konca mrziti. Kadar jo je pogledal, ga je spreletelo nekaj sladkega, premešanega z grenkostjo. Tešilo ga je, da ni plesala s Pavletom. Morda nalašč, da bi varala ljudi. Saj sta se tistega dne že dovolj kazala. Noč je še dolga.

Ples je za trenutek ponehal, predenj je stopila Lizabeta. Bila je vsa rdeča v obraz; močno telo so ji razganjale tajne sile, ki so ji spale v nedrih.

Novice

MANIFESTACIJA ZA ODCEPITEV

Na Slovaškem se nadaljujejo manifestacije za odcepitev. Neodvisnost Slovaške je v Bratislavi zahtevalo nad 20 tisoč ljudi, ki so vzklikali gesla, kot so »Dol s Pra-go«, »Slovaška neodvisna«, »Čehi domov« itd. Demonstranti so podprli izjavo o neodvisnosti Slovaške, ki jo je pretekli teden podpisala skupina politikov in intelektualcev.

Češkoslovaški predsednik Havel je izrazil veliko zaskrbljenost zaradi slovaških zahtev. Pristavil pa je, da je naklonjen razpisu referendumu, na katerem bi Čehi in Slovaki povedali, če želijo živeti skupaj in ali če se nameravajo ločiti. Češkoslovaška ima 15 milijonov prebivalcev; tretjina je Slovakov.

—o—

Ameriški predsednik Bush je po zmago-vitem vojaškem nastopu v Perzijskem zalivu in po osvoboditvi Kuwaita poslal zunanjega ministra Bakerja na Bližnji vzhod. Glavni cilj potovanja je narediti zlasti nov, odločen korak na poti ureditve odnosov med Palestinci in Izraelci. Baker se je že sestal s široko delegacijo Palestincev z zasedenih ozemelj. Ti so izjavili, da jih na zunan- še vedno predstavlja Organizacija za osvoboditev Palestine, vendar je očitno, da bodo odslej imeli čedalje vplivnejšo in morda celo odločilno besedo predstavniki Palestincev z zasedenega ozemlja, glede na to, da so se Arafat in njegovi sodelavci bili tako nespametno postavili na stran iraškega diktatorja Sadama Huseina.

Zaradi znanih težav finančne nerave Primorskega dnevnika ni bilo v kioskih več dni. Omejitvenim ukrepom založniške hiše odločno nasprotujejo tiskarji in časnikarji. Vodstvo podjetja pa vztraja pri izvajanju svojega sanacijskega načrta, ki med drugim predvideva odpust 49 nameščencev, med njimi 11 časnikarjev. Sindikalni predstavniki tiskarjev in časnikarjev nadaljujejo s prizadevanji, da bi se odpravila kriza in preprečilo najhujše, to je odpust tolikšnega števila delavcev. Delegacija časnikarjev je opravila vrsto obiskov pri deželni oblasteh in v Sloveniji.

—o—

Prihod kakih 20 tisoč Albancev v Brindisi in v druga pristanišča na jugu Italije je pomenil novo, hudo preizkušnjo za že tradicionalno šibke italijanske državne strukture. Stanje se je začelo boljšati, ko je priskočila na pomoč vojska, ki je uredila nekaj šotorišč in predvsem poskrbela, da so prebežniki dobili nekaj tople hrane. Begunce zdaj razmeščajo po raznih krajih države. Nekaj stotin jih bo prišlo tudi v Furlanijo, kjer jih bodo namestili po nekaterih vojašnicah. Ministrski predsednik Andreotti je skušal opravičiti prvotno zmedo in neučinkovitost državnih struktur in tudi pozval zasebnike, naj sami nudijo pomoč prebežnikom. Zavrnil je poskuse političnega in strankarskega izkoriščanja slabega delovanja civilne zaščite ter opozoril na resnični vzrok vsega zla: na komunizem, ki »ni prijetna zadeva za časa svojega življenja, a niti po svoji smrti«.

»Ali ne boš plesal?« se mu je ponujala. Gledal jo je. Mikalo ga je, da bi jo zgrabil, jo divje vrtel in vriskal. Toda odkimal je z glavo in obsedel na klopi.

Godba je vriskala. Hop, hop, hop! Polbliskavali so se beli rokavi fantov, ki so bili brez jopiča, beli predpasniki deklet. Sopara jim je pritiskala na senci, telesa so se jim potila. Le na redke čase je popihala sapica, za spoznanje zganila plamen v svetilki. Pod stropom so viseli oblaki tobakovega dima.

Lizabeta je plesala s suhonogim fantom, ki je nosil eno ramo višje kot drugo. Pogledovala je Tineta, ki jo je kdaj pa kdaj ujel z očmi. Nasmehnila bi se mu bila, če bi se upala. Suhonogi fant jo je zaljubljenost zrl z ribjimi očmi.

Slivar in Ivanc sta sedela ob kamri. Bila sta skrita za plesavci, ki so ju venomer zagrinjali in zopet odgrinjali. V splošnem šumu sta se menila kričé. Slivar je jemal steklenico z okna in nalival sosedu. Po večerji ga je obšla trpka negotovost in ga je mučila. Čutil je, da se Ivanc rahlo kesal, da ga nekaj plaši, da mu tega niti z vinom ne more utopiti. Na Tineta je mislil s srdom.

»Tine dreza v sršenovo gnezdo, to ti rečem,« je zagolčal, ko je ponujal Ivancu nov kozarec.

»Mhm!« ga je sosed strmo pogledal.

Saj je komaj vedel, kaj mu pravi. Otepal se je vina. Ne zaradi tega, ker bi se ne

maral opiti. Saj to edino bi še kazalo storiti. Toda vse skupaj se mu je gabilo. Bil je plah človek; besede, ki so padale pri večerji, so mu vzbujale strah. Vedel pa je, da se Slivarja ne bo mogel odkrižati. Najrajši bi bil odšel domov, a temu človeku bi niti pobegniti ne bilo mogoče.

Obrisal si je usta in si segel s prsti v redke, sive lase nad senci.

»O prekleta zadeva!« je zamomljal.

»Ti se kesal,« je Slivar blebetal vanj; tudi njega se je bilo že oprijelo vino. »Povej, priznaj, da se kesal. Zmeraj sem mislil, da si mož beseda — no, Ivanc, hudič prekleti!«

»Kaj bi se kesal?« je bilo Ivancu nerodno, da ga je oni videl v dušo. »Čemu bi se neki kesal? Da bi se le nič slabega ne izkuhalo iz tega!«

»Slabega?« je Slivar že težko sledil smislu Ivančevih besed. »Kaj slabega? O čem pa žvečiš? Kar se je skuhalo v moji glavi, nikoli ne more biti slabo. Ivanc, kar se je ... ná, pij!«

Nič več. Ivanc je odpahnil kozarec. Oči so mu bile že zalite od pijanosti. Ozirale so se mu okrog, kakor da nečesa iščejo. Opazil je Tineta, ki je ždel na klopi kot grešnik. Videl ga je zdaj pa zdaj za trenutek, zagrinjali so mu ga plesavci. Lovil je hčer. Ujel jo je s pogledom in ji stežka sledil med pleščicami pari. Plesala je tudi ona. Z očmi jo je ujel, a v mislih mu jo je bilo težko obdržati. Kaj je že hotel?

SLOVESNOST NA TEOLOŠKI FAKULTETI V LJUBLJANI

Na teološki fakulteti v Ljubljani so v četrtek, 7. t.m., priredili slovesno akademijo na čast zaščitnika cerkvenega šolstva Tomaža Akvinskega. Na slovesnosti so podelili diplome in priznanja mladim teologom, nadškofu in metropolitu Šuštarju pa so ob njegovi 70-letnici izročili tudi »Bogoslovni vestnik«, glasilo teološke fakultete s posebnim posvetilom. Glavni govornik, dekan Benedik je med drugim izrazil željo, da bi teološka fakulteta v novih razmerah delovala skladno s svojim izročilom in da bi tudi v javnosti dosegla mesto, ki ji po poslanstvu in delu pripada.

Znano je, da je komunistični režim teološko fakulteto izključil iz ljubljanske univerze. O ponovni vključitvi se že dalj časa govori, konkretnih rezultatov pa še ni.

SLUŽENJE VOJAŠKEGA ROKA V SLOVENIJI

Slovenski parlament je v četrtek, 7. t.m., soglasno (proti je glasoval le polkovnik Aksentijević), odobril zakon o nabornikih. Zakon obvezuje republiški sekretariat za ljudsko obrambo, da do sprejema nove slovenske ustave ne bo več pošiljal nabornikov v Jugoslovansko ljudsko armado. Naborniki bodo lahko opravili svojo vojaško dolžnost s služenjem pri slovenski teritorialni obrambi ali pri policiji. V Jugoslovansko ljudsko armado bo odšel le, kdor bo želel.

—o—

Predsednik Slovenije Milan Kučan je bil na obisku na Dunaju. Srečal se je tudi z zveznim kanclerjem Vranitzkyjem.

Zalka je bila ujela njegov pogled. Med večerjo, ko je opazila, kaj se razvema med fanti, ji je postalo težko. Zdaj, ko je plesala, ji je bilo laže. Vendar ne popolnoma lahko. Na ustnicah je kazala smeh, a oči so se ji plaho ozirale po ljudeh. Kdaj pa kdaj jo je tako čudno zgrabilo za rce. S Pavletom ni plesala. Zakaj, bi si sama ne vedela določno odgovoriti. Ne le zato, ker so se fantje trgali zanjo, ker je bila izvrstna plesalka. Pavle je silil do nje, to jo opazila, a se mu je ona nekako izmikala. Ni se marala preočitno kazati pred ljudmi. In ni se bila še do dna odločila. Besede, ki jih je govoril Tine, niso izzvenele brez sledu. Kadar se je okrenila, je ujela Tinetov pogled izpod čela. Iz njegovih zenic je sršelo nekaj tako tajnostno grozečega, da se je stresla.

Znova se je ozrla po očetu, še jo je spremljal njegov pogled. Kaj ji hoče? Slivar je lezel v dve gube in jezao strmel predse. Zalki so se spacificile ustnice v porogljiv nasmeh. »Telica si, ki te bodo prodali ...« To jo je jezilo, grenilo ji je mladost in radost. In vendar je čutila, da jo še zmeraj vleče k Pavletu. Nikoli s tako silo kot ta večer. Vendar je bila razklana v svoji notranjosti. Po navadi je bila vesela, skoraj razigrana, tedaj pa ni občutila niti senice prave radosti. Hotela se je prikriti v smeh, hotela se je omamiti. Plesala je kot nora. Ko je priplesala do vrat, je nenadoma izpustila plesalca in izginila v vežo.

(Dalje)